

Viatge a les entranyes de la dreta valenciana

D' on provenen Francesc Camps i la seua colla? D'on beuen políticament? Per què Camps ha volgut situar el PP més a la dreta del que estava? Per què tants estirabots blavers amb la denominació del valencià i el memoràndum de les llengües oficials de la UE? Per què tant de conservadorisme? Per què aquesta obsessió malaltissa amb l'euroregió que impulsa Maragall? Per què un atac tan frontal a l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, arran del dictamen frustrat sobre la doble denominació valencià-català?

Per respondre aquestes qüestions i entendre el viratge neoconservador de l'actual direcció del PP, EL TEMPS ha viatjat a les entranyes de la dreta valenciana i ha reconstruït com es va forjar, durant la transició, el programa simbòlic i identitari dels hereus del tardofranquisme, la seua alternativa política i social al projecte de país de l'aleshores oposició democràtica, de l'esquerra clandestina. Un programa, el d'aquella dreta indomable, que va esdevenir la pedra filosofal de l'Aliança Popular dels vuitanta, acusadament conservadora i profundament anticatalanista, en què Camps es va iniciar en la política.

Pocs analistes de l'època podien aventurar, l'any 1970, quin tipus de vida hi hauria després de l'agonia del dictador. Ni tan sols si n'hi hauria. L'esquerra imaginava una ruptura democràtica més o menys alliberadora, mentre que la dreta, instal·lada, confiava que tot continuara

igual. Eren anys en què l'efervescència de la política clandestina no es podia calibrar, ja que les úniques eleccions possibles eren les del terç familiar, sindical i local. Amb tot, l'ascens de les noves generacions antifranquistes i nacionalistes es va fer més que evident al País Valencià. Unes noves elits que, a les primeres de canvi i arran del seu triomf electoral, van estar cridades a gestionar la particular transició política a la democràcia.

Parlem d'una generació ambiciosa que va gestar un programa alternatiu al del tardofranquisme, foguejat en els cenacles universitaris de l'època i en l'època de la clandestinitat. Franco agonitzava. I aquesta puixança social, com una bola de neu, no va parar mai de fer-se grossa. Aquesta evidència no va passar gens desapercebuda als partidaris del franquisme, ni encara menys a les seues elits, que, temoroses per l'envit, es resistiren a perdre el seu estatut. No debades, aquests quadres franquistes eren relativament joves com per a resignar-se a la jubilació anticipada davant la iniciativa punyent de l'oportunitat democràtica.

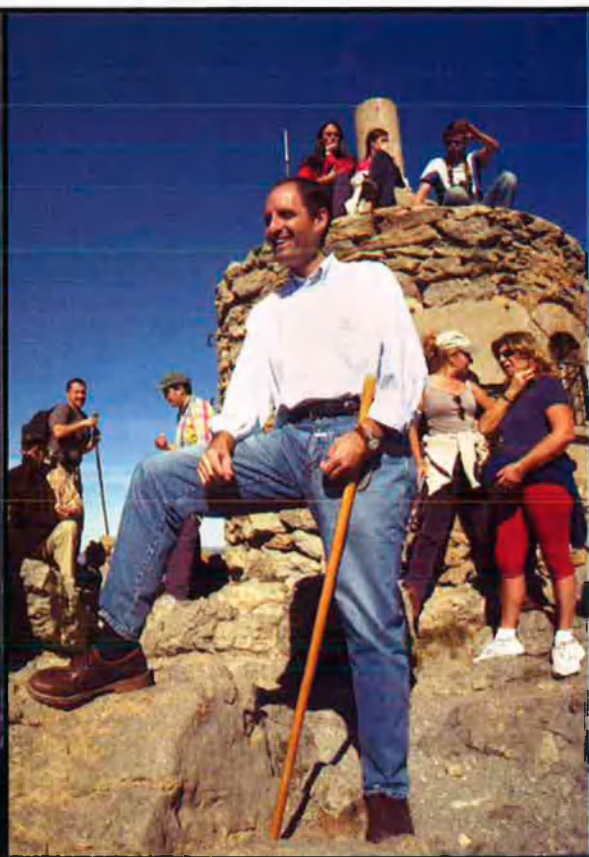
En aquest context d'enfrontament de generacions polítiques i també de projectes de país, el del tardofranquisme i el dels nous dirigents de l'oportunitat democràtica, es va disputar la partida d'escacs de la intricada transició valenciana. Tenim, doncs, la dreta franquista i l'esquerra democràtica. Ja em perdonaran els entesos però és que de dreta democràtica, democràtica de debò, n'hi va haver comptades i lloables excepcions que for-

L'astracanada lingüística de Camps l'ha desemmascarat. Lluny del seu primer posat liberal, el Molt Honorable actua com un autèntic 'neocon'. EL TEMPS ha viatjat als orígens de la dreta per analitzar el programa simbòlic i polític que marca el destí de l'actual Generalitat.

ANA TORRALBA / EFE

A l'esquerra, Manuel Broseta en una imatge de 1982, quan el líder de la UCD promovia l'anticatalanisme. A la dreta, Francesc Camps al cim del Penyagolosa, un gest de valencianisme que prompte s'ha encarregat de desvirtuar.

marien part d'una fugaç UCD, o de la minsa democràcia cristiana valencianista, però poca cosa més. Almenys, al País Valencià i sobretot en aquells mesos posteriors a la mort de Franco.

Siga com siga, la dreta, el seu espai social, les elits, la font de poder, en aquella primavera del 1976 no es va asseure a la Taula de Forces Polítiques i Sindicals que representava l'oposició democràtica al País Valencià. Alianza Popular no va participar-hi. El Partit Popular Regional Valencià d'Emilio Attard, més avant capítost d'UCD, tampoc. I el Movimiento Nacional?

Dèiem que la dreta, ni la democràtica ni la franquista, va intervenir en aquell primer document de la Taula, signat al juny, que posava les bases del programa polític de l'oposició al règim anterior. Ni van estar presents tampoc en aquella primera gran manifestació pels carrers de València, també en aquell mes de juny, en què es va pregonar el famós crit de "llibertat, amnistia i estatut d'autonomia".

Com era previsible, l'abast de la iniciativa de la Taula de Forces Polítiques i

Sindicals va ser, si més no, simptomàtic de les ànsies de ruptura democràtica al País Valencià. Tant va ser així que, fins i tot, va fixar les bases simbòliques i identitàries, el que seria la posterior carcassa cultural, de l'esquerra valenciana. En la redacció d'aquell manifest van participar les forces nacionalistes d'esquerra, inclosa la democràcia cristiana indígena, i les dues forces d'esquerra de matriu espanyola, a més de la secció valenciana del Partit Demòcrata Liberal de Garrigues Walker, tot i que sense subscriure finalment l'acord.

Un text que podem resumir en la caracterització del País Valencià com una nacionalitat oprimida; en la defensa i la recuperació de la llengua pròpia, el català, amb la seua variant i denominació idiomàtica de valencià, i en l'establiment d'un marc de col·laboració política, econòmica i cultural amb Catalunya i les Balears, sense que això implicara necessàriament un marc nacional compartit.

La resposta no es va fer esperar. Als pocs dies, el 23 de juny, la reacció política del búnquer franquista esdevenia igual de simptomàtica. José María Adán

García, procurador en Corts i advocat dels Alts Forns de Sagunt, presentava al registre de les Corts, encara franquistes, un programa alternatiu al de la Taula que, d'altra banda, ja avançava allò que seria el corpus simbòlic d'aquella dreta tardofranquista, i la dels seus hereus, durant la coneguda Batalla de València que va tenir lloc tres anys més tard, quan l'alcalde de València, Ricard Pérez Casado, va ser agredit i Paquita la Rebentaplenaris va esdevenir la icona d'una València en transició cap a la modernitat.

La iniciativa d'Adán García va tenir el suport explícit dels divuit procuradors valencians, entre altres Julio de Miguel, expresident del València CF, Miguel Ramón Izquierdo, últim alcalde franquista de València i fundador d'Unió Valenciana, i Alberto Jarabo Payá, fundador d'Alianza Popular. I no sols això, sinó també el de les forces vives del règim: les tres diputacions, els ajuntaments, les cambres de comerç i, atenció, Lo Rat Penat.

En contrast amb la proposta de la Taula, aquella contraofensiva de la dreta franquista es va resumir en la reclamació d'una descentralització administrativa,

que no política, de l'estat en un marc nacional comú, Espanya; la caracterització del País Valencià com una regió; la defensa i la recuperació de la llengua pròpia, el valencià, i la seua cultura, diferenciant-la del català i, finalment, en el fet de deixar clar que no volien preferències per cap tipus d'acord amb Balears i Catalunya. Si més no, les mateixes pors, els mateixos complexos i capricis que ara tenallen Camps i la seua colla, però trenta anys enrere.

Feia mig any que el dictador havia finit. Ni Suárez era encara president, ni el PCE havia estat legalitzat i, curiosament, Manuel Broseta era el president d'aquella Taula en què es defensava una campanya d'"aclariment respecte de l'idioma dels valencians i del seu nom, donada la confusió que les manipulacions centralistes estan creant a l'opinió pública".

Era, en efecte, una manera com una altra de referir-se als intents d'una part qualitativament important de la societat valenciana per crear confusió entorn de

La contraofensiva de la dreta franquista es limità a demanar descentralització administrativa

la filiació de la llengua i obrir una batalla simbòlica i identitària que frenara el programa polític de l'esquerra i el nacionalisme, i la puixança de les seues elits. Intents que, en aquell 1976, començaven a surar a l'opinió pública, però que estaven lluny del seu punt àlgid, de la seua efervescència als anys 1979 i 1980.

L'Església pren partit. La preocupació de Broseta per allò que la Taula va

anomenar "confusió que les manipulacions centralistes estan creant a l'opinió pública" feia referència a un trist episodi que, per aquelles dates, va tenir lloc al si de l'Església valenciana per la traducció al valencià del *Llibre del Poble de Déu*, l'ordinari de les misses. En certa manera, aquell prolegomen va ser l'anunci de la posterior batalla simbòlica perpetrada i animada per les forces vives de la dreta per aturar els bons resultats electorals de l'esquerra en les eleccions generals i municipals del 1977 i 1979.

En efecte, l'Església valenciana va ser una d'aquestes forces vives que va contribuir a exaltar els ànims, donada l'ascendència social que aleshores desplegava. La seua calculada ambigüïtat en l'afer del *Llibre del Poble de Déu* i en el procés global de valencianització de la litúrgia va alimentar l'espiral d'enfrontament i va legitimar, fins i tot, el fet que encara avui la valenciana siga l'única Església del món que no tinga traduïts els seus texts a la llengua vernacla. In-

Josep-Lluís Carod-Rovira

Raó #1
Perquè no es reconeixen les nacions sense estat

Joan Carretero

Raó #4
Perquè no es garanteix el dret a la salut

Anna Simó

Raó #7
Perquè no es reconeix el dret a l'habitatge

Bernat Joan

Raó #10
Perquè el Parlament Europeu no té prou poder

Per moltes raons, aquesta Constitució no

Vicente Giner Boira, un dels fundadors de l'Alianza Popular més ultres i que més intervingué en la configuració de l'anticatalanisme.

compleix així les recomanacions del Concili Vaticà II. En tot cas, fem una mirada a aquell truculent capítol per entendre l'abast del procés.

El 13 de novembre del 1973, al Palau Arquebisbal de València es va constituir la Comissió Interdiocesana Litúrgica de la Província Eclesiàstica Valentina, secció per als textos litúrgics en llengua vernacle. Aquest, encara que no ho sembla, és el nom de la comissió. L'ara bisbe de Mondoñedo, José Gea Escolano, ranci conservador, va presidir aquella reunió en substitució de l'arquebisbe, García de Lahiguera, que es trobava de viatge per les Amèriques. D'aquella comissió formaren part, entre altres, mossèn Josep Almiñana, Xavier Casp, Miquel Adlert, mossèn Vicent Sorribes, mossèn Pere Riutort, Francesc Ferrer Pastor, Francesc de Borja Moll, Manuel Sanchis Guarnier i Enric Valor.

Era una comissió certament representativa i altament qualificada que tenia com a objectiu la traducció dels textos litúrgics al valencià. Una missió fàcil si considerem la preparació d'aquesta plèiade d'experts, però àrdua i titànica segons les circumstàncies. No debades, el 1966, l'arquebisbe de València, Marcelino Olaechea, confessava per carta a mossèn Quirze Estop, aleshores president de la

confederació interdiocesana per a la versió dels textos litúrgics en català, que "els valencians entenen i entenen bé la llengua vernacle oficial, que és per antonomàsia l'espanyol, i el parlen".

Aquestes reticències, o declaracions d'intencions, demostraven, i encara ara, que l'Església Valentina no caminava al so del Concili Vaticà II, ni tan sols als aires renovadors que el valencià Vicent Enrique Tarancón impulsava des de l'arquebisbat de Madrid. Al contrari, la cúria valenciana era, més que conservadora, nacionalcatòlica, i perseverava en la fúria castellanitzadora de l'arquebisbe Mayoral.

Camí sense retorn. Un fet que, per descomptat, es va notar als treballs de l'esmentada comissió quan, presidida pel pare Riutort, i a la seua segona reunió, va patir la defecció de Xavier Casp i Miquel Adlert, dos lletraferits que, temps després, legitimarien intel·lectualment l'astracanada secessionista. Ja aleshores i, marcant les distàncies amb Sanchis Guarnier i Valor, els ínclits Casp i Adlert abandonaren la comissió per emprendre el seu camí sense retorn cap a l'estirabot lingüístic. Abans d'anar-se'n, però, Casp va al·legar que estava d'acord amb el 99 % del text. Tota una confessió exemplifi-

cadora que el conflicte posterior no seria lingüístic, sinó polític i personal.

L'abandó de Casp i Adlert i l'actitud també hostil de mossèn Albinana, a les primeres de canvi, va esdevenir el tret de sortida d'una batalla que, en la premsa, entaularen, d'una banda, Pere Riutort, com a president de la Comissió i editor del *Llibre del Poble de Déu*, i d'altra, Vicent Giner Boira, fundador d'Alianza Popular, juntament amb altres histriònics ultres arran del que creien una suposada catalanització de la traducció dels textos litúrgics.

Pere Riutort era de sobra conegut a la València d'aleshores. Des que, el 1971, va arribar-hi provinent de Mallorca, va instituir una classe setmanal de valencià, aprofitant-se de la llei Palasí d'educació, al col·legi Sant Pere Pasqual. El camp de l'educació, sempre, i el de l'església, aleshores, eren dos mons d'abast popular, en què la penetració del valencianisme, més enllà de trastocar l'*status quo*, podria obrir una esclatxa ideològica i simbòlica al règim, que no va agradar mai el nostàlgic del franquisme.

La vespra de Nadal del 1975, Vicent Giner Boira encetava en *Las Provincias*, sota el títol de "Sobre el fracassat missal en valencià", una batalla que aniria *in crescendo* per qüestionar l'oficialitat d'aquell missal. Per mar, terra i aire, el búnquer de la dreta i els seus correlats en la cúria eclesial intentaren deslegitimar i carregar-se el treball fet. I això que els bisbes valencians havien donat, al juliol i octubre del 1974, la seua aprovació a la traducció. El temps i la història, però, demostrarien que aquell vistiplau era, si més no, un hipòcrita paper mullat. Encara més, l'Església Valentina, amb la seua calculada ambigüitat, va donar ales als qui volgueren frenar el procés de normalització del valencià.

En un primer moment, va ser ambigüitat, per després acabar sent oposició al procés de valencianització de la litúrgia. Mossèn Almiñana, posteriorment membre de la secessionista Real Acadèmia de Cultura Valenciana i aleshores membre de la Comissió, va usar els mitjans de la cúria valenciana per reblar aquest primer episodi de la batalla amb acusacions com que l'edició del *Llibre del Poble de Déu* "es va veure sorpresa en la seua bona fe

per la intromissió d'un frare mallorquí [pel pare Riutort], reforçat per un grup de seglars, amb el pla ben premeditat de catalanitzar la litúrgia valenciana". No exagerem si afirmem que la dreta anticalanista sempre ha tingut en l'Església un mentor intel·lectual de primer ordre.

Broseta entra en joc. És en aquesta situació que Broseta va incloure específicament aquell punt per defensar la llengua dels atacs que estava rebent. Era estiu del 1976 i Suárez començava a apuntar la seua reforma política, sense saber exactament l'abast final. Broseta, com a liberal, no combregava amb la dreta tardofranquista, tot i que la seua posició social i prestigi professional –havia estat degà de la Facultat de Dret de la Universitat de València– el feia mantenir bones relacions amb les forces vives del cap i casal. Entre altres, la família Reyna, propietària de *Las Provincias*, el fins aleshores diari liberal en què Martí Domínguez i Vicent Andrés Estellés feren la

La invectiva d'Ombuena contra Manuel Sanchis Guarner va contribuir a exaltar els ànims

carrera. Per aquelles dates, el dirigia José Ombuena, mentre que Consuelo Reyna era la segona de bord.

En aquell ambient enrarit, la invectiva incendiària d'Ombuena contra Manuel Sanchis Guarner, aleshores col·laborador de *Las Provincias*, va contribuir a exaltar, encara més, els ànims. Ombuena va voler desacreditar el treball de recerca lingüística de Sanchis Guarner seguint les tesis fantasioses d'Ubieto i altres pro-

homs sobre el suposat origen del valencià, deslligat totalment del català. Més enllà d'això, però, l'atac d'Ombuena, com a veu autoritzada de la burgesia valenciana, va respondre al temor de l'ascens de l'esquerra i el nacionalisme encara mig clandestí i de les conseqüències que això podia comportar a les elits del tardofranquisme.

Sanchis Guarner mai va entendre la virulència d'Ombuena, però la partida d'escacs estava a punt de jugar-se. Tot-hom havia pres posicions. Sobretot, les forces vives de València, que van mobilitzar tots els ressorts de poder al seu abast per aturar aquell procés de modernització política. Església, *Las Provincias* i tot el poder polític del Movimiento: ajuntaments, diputacions, procuradors en Corts, Govern Civil, etc. A més d'alguns empresaris, més lligats al poder polític, com el constructor Gil Terrón, la família Lladro i Julio de Miguel.

Era la llei de la selva, ja que el tardofranquisme no estava disposat a perdre

Joan Puigcercós

Raó #2
Perquè la política exterior de la Unió Europea no garanteix la pau

Marta Cid

Raó #5
Perquè la llengua catalana no és oficial

Carles Solà

Raó #8
Perquè obliga a augmentar la despesa militar

Agustí Cerdà

Raó #11
Perquè els Països Catalans no podem defensar els nostres interessos

Per moltes raons, aquesta Constitució no

JORDI VICENT / FRANCESC I CISCAR

A l'esquerra, Vicent González Lizondo, fundador i líder d'Unió Valenciana. Sobre aquestes ratlles, Miguel Ramón Izquierdo, darrer alcalde franquista i també fundador d'UV.

posicions. Tanmateix, el resultat electoral del 1977 va parlar alt i clar. L'ascens del PSOE, amb 13 diputats, era una evidència irrefutable i la debilitat de la UCD, amb 11, també. I això a pesar que va tenir, des de la seua fundació, tot el suport de l'estructura política del Movimiento. Se'n recorden? Suárez va ser-ne el secretari nacional. Què havia pogut fallar a la dreta si controlava els ressorts de poder?

Aquell juny del 1977, el tardofranquisme va reaccionar virulentament. No s'esperava l'escac i mat electoral, ni l'ascens de l'esquerra. Així que va impulsar, encara més, el fenomen de l'anticatalanisme, aquesta narració històrica i lingüística tan inversemblant que ha contaminat la cultura política dels valencians, per frenar l'onada de modernització que fins aleshores sols havien intuït.

Les autoritats municipals del franquisme, els sectors més conservadors de l'Església i les finances, com el Banc de València, la nova direcció de Lo Rat Penat, i sobretot les direccions polítiques d'Alianza Popular i d'una part de la UCD, sobretot el partit d'Emilio Attard, van ser els propulsors d'aquesta estratègia de la tensió que va tenir molts actors, Abril Martorell i Broseta inclosos, i una intensitat creixent segons l'esquerra consolidava més espais de poder. Sorpre-

ment, o no, Broseta va optar en aquesta batalla, després d'una ziga-zaga, per defensar els interessos de les classes dirigents de València, dels seus clients, dels seus amics com el diari *Las Provincias*.

Mesos més tard, i com que l'anticatalanisme va prendre aquesta inusitada força mobilitzadora a València, ja es van formar les expressions més reaccionàries, com Unió Regional Valenciana (URV), formació creada per Miguel Ramón Izquierdo, últim alcalde franquista, Ignacio Carrau, últim president franquista de la Diputació, i Vicent González Lizondo, líder del Grup d'Acció Valencianista. D'aquella URV vindria Unió Valenciana i tota una trista i nefasta història, de sobres coneguda, que va colpir els carrers de València.

La dreta va quedar marcada pel foc de la reacció des dels inicis de la transició. No debades, aquella Alianza Popular va recollir les despulles del franquisme. Era l'AP d'Esteban Rodrigo de Fenech, lloc-tinent de la guàrdia de Franco, de Rita Barberà, de José María Adán García i Alberto Jarabo Payá, únic diputat d'AP elegit el 1977, i signataris, aquests dos últims, de la contraproposta al manifest de la Taula de Forces Polítiques i Sindicals. En efecte, AP va ser el fruit polític d'aquell programa, el paraigua que va aixoplugar, després de la desfeta de la

UCD i amb el permís d'UV, els esbirros d'aquella reacció.

Un nou valor per a la dreta. El 24 de març del 1980, l'Alianza Popular de València va enviar un comunicat de premsa, un de tants, on denunciava les manipulacions catalanistes al si de l'Església, a propòsit del *Llibre del Poble de Déu*. De ben segur que *Las Provincias* ho donaria bé a l'endemà. Església, *Las Provincias*, Alianza Popular... En aquest context concret, Francesc Camps –profundament religiós i actualment assessorat per afins a l'Opus Dei– es va afiliar, l'any 1982, al partit de Manuel Fraga. Tot un senyal de quins van ser els seus inicis en política.

Moltes veus han atribuït l'actual viratge neoconservador de Camps a la crisi interna que viu el seu partit. A més, expliquen aquesta estratègia victimista com un element cohesionador del seu electorat i un factor de mobilització política enfront del que consideren un atac permanent de Madrid i Barcelona.

En tot cas, també són moltes les veus que apunten a una actualització ideològica i política dels orígens de la dreta valenciana. A diferència d'Eduardo Zaplana, Camps va viure en carn pròpia la Batalla de València. I això, vulguem o no, aporta una perspectiva diferent, més *neoon* si voleu.

A pesar del seu primer posat oberturista, el viratge de Camps l'ha desemascarat i l'ha situat en un terreny més conservador i sectari, profundament antiliberal i lligat al poder de l'Església Valentina, al nucli fundacional d'aquella reacció ací narrada. Més o menys, el mateix terreny social que xafava Adán García quan va presentar en les Corts encara franquistes aquella contraproposta al manifest de la Taula. Només així, si actualitzem en el temps el document d'Adán García i viatgem a les entranyes de la dreta, ens farem una idea del programa polític de Camps i entendrem la seua virulència malaltissa contra l'euroregió, el seu atac contra el dictamen de l'Acadèmia Valenciana de la Llengua, o l'obsessió permanent i diària amb les senyes d'identitat, davant del que considera ingerències externes.

Salvador Giménez

Julio de Miguel, expresident del València CF, va ser un dels divuit procuradors en Corts que va intentar frenar les iniciatives de la Taula de Forces Polítiques i Sindicals del País Valencià.

Josep Bargalló

Raó #3
Perquè els europeus
no podrem escollir
el nostre President

Josep Huguet

Raó #6
Perquè no es garanteix
el dret al treball

Pere Esteve

Raó #9
Perquè no preveu el dret
a l'autodeterminació

Marina Llansana

Raó #12
Perquè Europa no tindrà
veu pròpia al món

**Per moltes raons,
aquesta Constitució no**